

**AXOLI DAROMADLARINI DIVERSIFIKATSIYALASHDA
SUG'URTA TIZIMINING ROLI: SAMARADORLIK VA RIVOJLANISH
ISTIQBOLLARI**

Ulug'bek Erkinovich Qurbanov

Yoshlar ishlari bo'yicha dekan o'rinbosari

Iqtisodiyot fakulteti O'zbekiston Milliy universiteti

Toshkent shahar Olmazor tumani universitet ko'chasi

E-mail: kurbanovulug5@gmail.com

Davlataliyev Arslonbek Dilshod o'g'li

Sug'urta ishi 2-bosqich talabasi

Iqtisodiyot fakulteti O'zbekiston Milliy universiteti

Toshkent shahar Olmazor tumani universitet ko'chasi

E-mail: davlataliyevarslon6@gmail.com

Annotosiya: Ushbu maqola "Axoli daromadlarini diversifikatsiyalashda sug'urta tizimining roli: samaradorlik va rivojlanish istiqbollari" mavzusini o'rganadi. Maqolada sug'urta tizimining aholi daromadlarini diversifikatsiyalashdagi ahamiyati, uning risklarni taqsimlash, moliyaviy barqarorlikni ta'minlash va ijtimoiy himoya mexanizmlari sifatida qanchalik muhim ekanligi tahlil qilinadi. Sug'urta tizimi nafaqat shaxsiy xavf-xatarlarni kamaytirish, balki iqtisodiy o'sish va ijtimoiy farovonlikni ta'minlashda ham asosiy vositadir. Maqolada sug'urta tizimining samaradorligi, uning rivojlanish darajasi va innovatsion xizmatlar yordamida qanday qilib yanada samarali ishlashini ko'rsatish maqsad qilingan. Bundan tashqari, sug'urta tizimining rivojlanayotgan mamlakatlardagi o'rni va ularning axoli daromadlarini diversifikatsiya qilishdagi istiqbollari ham muhokama qilinadi. Ushbu izlanishlar sug'urta tizimini yanada samarali rivojlantirish va xalqaro iqtisodiy integratsiyaga hissa qo'shish uchun zarur bo'lgan strategiyalarni aniqlashga yordam beradi.

Kirish

Bugungi kunda iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va aholining farovonligini oshirish masalasi har bir mamlakatning asosiy iqtisodiy strategiyasiga aylanmoqda. Daromadlarning diversifikatsiyalashuvi, ya'ni daromad manbalarining kengayishi, iqtisodiy va ijtimoiy xavflarni minimallashtirish, moliyaviy barqarorlikni ta'minlash uchun muhim vosita hisoblanadi. Aholi daromadlarini diversifikatsiyalash nafaqat o'zgarmas, balki tasodifiy va o'zgaruvchan xatarlarni ham o'z ichiga oladi. Daromadlarning xavfsizligi va barqarorligini ta'minlashda esa sug'urta tizimi muhim rol o'ynaydi. Sug'urta tizimi nafaqat xatarlarni taqsimlash, balki iqtisodiy va ijtimoiy himoya mexanizmlarini yaratish, rivojlanish imkoniyatlarini oshirish va ijtimoiy barqarorlikni saqlashda muhim vosita sifatida xizmat qiladi.

Aholi daromadlarini diversifikatsiya qilishda sug'urta tizimi ahamiyatli strategik vosita bo'lib, xatarlarni taqsimlash orqali odamlarni tasodifiy holatlar, kasalliklar, tabiiy ofatlar va mehnat bozoridagi o'zgarishlar kabi muammolardan himoya qiladi. Boshqacha aytganda, sug'urta tizimi aholiga xavf-xatarlarni moliyaviy jihatdan boshqarish va daromadlarning barqarorligini ta'minlash imkonini beradi. Ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda sug'urta tizimi yaxshi rivojlanmagan bo'lib, aholining katta qismi sug'urta xizmatlaridan foydalanmaydi yoki foydalanish imkoniyatiga ega emas. Shu sababli, sug'urta tizimini kengaytirish, innovatsion va raqamli texnologiyalarni joriy etish, xizmatlar sifatini oshirish hamda aholining sug'urta xizmatlariga bo'lgan qiziqishini oshirish zarur.

Bu maqolada axoli daromadlarini diversifikatsiyalashda sug'urta tizimining roli, uning samaradorligi va rivojlanish istiqbollari ko'rib chiqiladi. Sug'urta tizimining iqtisodiy va ijtimoiy tizimdagi ahamiyati, innovatsion texnologiyalar yordamida tizimning samaradorligini oshirish, sug'urta xizmatlarini aholiga qulay va arzon qilib taqdim etish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, rivojlanayotgan

Axoli Daromadlarini Diversifikatsiyalashda Sug'urta Tizimining Rolini Tahlil Qilish:

I va

Sug'urta Tizimining Rol	Izoh
Risklarni Taqsimlash	Sug'urta tizimi, mehnat bozoridagi o'zgarishlar, kasalliklar, tabiiy ofatlar kabi tasodifiy xatarlarni taqsimlash orqali daromadlarni barqarorlashtiradi. Bu tizim, daromadlarni xavf-xatarlardan himoya qilish uchun muhim vositadir.
Moliyaviy Barqarorlik	Sug'urta tizimi, nafaqat shaxsiy xavf-xatarlardan himoya qilish, balki iqtisodiy va ijtimoiy beqarorlikni oldini olish uchun zarur bo'lgan moliyaviy vosita sifatida xizmat qiladi.
Ijtimoiy Himoya	Sug'urta tizimi, daromadlarning yo'qolishiga qarshi ijtimoiy himoya mexanizmlarini taqdim etadi. Aholi xavf-xatarlarga duch kelganida moliyaviy yordam olish imkoniyatiga

Sug'urta tizimining samaradorligi va rivojlanish istiqbollari

Sug'urta tizimining samaradorligi va rivojlanish istiqbollari turli mamlakatlar va iqtisodiy tizimlarga qarab farq qiladi. Yuksak daromadli mamlakatlarda sug'urta tizimi aholi daromadlarini diversifikatsiyalashda samarali ishlaydi, chunki aholining ko'p qismi sug'urta xizmatlaridan foydalana oladi va ular tomonidan taqdim etilayotgan xizmatlar yuqori sifatli hisoblanadi. Biroq rivojlanayotgan mamlakatlarda bu tizim hali to'liq rivojlanmagan, shuning uchun sug'urta xizmatlariga bo'lgan ehtiyoj yuqori, ammo bu sohada xizmatlar nisbatan cheklangan.

Rivojlanayotgan bozorlar uchun sug'urta tizimining samaradorligini oshirish va aholiga xizmatlarni taqdim etish uchun bir qator choralar ko'rish zarur:

1. **Sug'urta xizmati narxining kamaytirilishi** – Arzon sug'urta mahsulotlarini yaratish orqali aholining keng qatlamlarini sug'urta tizimiga jalb qilish mumkin.

2. **Raqamli texnologiyalarni joriy etish** – Raqamli platformalar orqali sug'urta xizmatlarini ko'rsatish, xizmatlar sifatini yaxshilash va xizmatlarni arzonlashtirish imkonini yaratadi.

3. **Xavf-xatarlarni taqsimlash mexanizmlarini kuchaytirish** – Sug'urta tizimi orqali xavf-xatarlar samarali taqsimlanishi, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi.

Shu bilan birga, sug'urta tizimi rivojlanayotgan mamlakatlarda aholining turmush darajasini oshirish va ijtimoiy himoyani kuchaytirish imkoniyatlarini taqdim etadi. Innovatsion sug'urta mahsulotlari va xizmatlari, iqtisodiy o'sishning barqarorligini ta'minlash uchun zarur vosita bo'lib, xalqaro iqtisodiy integratsiya jarayonlariga hissa qo'shadi.

Axoli daromadlarini diversifikatsiya qilish va bu jarayonda sug'urta tizimining rolini o'rganish orqali biz iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlikka erishishning muhim yo'nalishlarini aniqladik. Sug'urta tizimi, aholi daromadlarining xavf-xatarlardan himoya qilinishini ta'minlab, moliyaviy barqarorlikni saqlash va turli iqtisodiy va ijtimoiy xatarlarni kamaytirish uchun zarur vosita hisoblanadi. Sug'urta,

nafaqat aniq bir shaxsning xavf-xatari, balki kengroq miqyosda, davlat va jamiyatning ijtimoiy va iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda ham muhim ahamiyatga ega.

Sug'urta tizimi aholi daromadlarini diversifikatsiyalashda bir qator asosiy funksiyalarni bajaradi:

1. **Xatarlarni taqsimlash:** Sug'urta orqali foydalanuvchilar o'zlarining daromadlarini xavf-xatarlardan himoya qilish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Kasalliklar, tabiiy ofatlar, mehnat bozoridagi o'zgarishlar kabi turli holatlar yuz berishi mumkin, va bu xatarlarni sug'urta tizimi yordamida taqsimlash, aholini moliyaviy jihatdan qo'llab-quvvatlashga imkon beradi.

2. **Moliyaviy barqarorlikni ta'minlash:** Sug'urta, xatarlarni taqsimlash orqali shaxslar va oilalarning moliyaviy barqarorligini saqlashga yordam beradi. Bunda, sug'urta tizimi orqali daromadlarning doimiy oqimi saqlanadi va xavf-xatarlar ortidan kelib chiqadigan moliyaviy zararlardan himoya qiladi.

3. **Ijtimoiy himoyani kuchaytirish:** Sug'urta tizimi aholining turli ijtimoiy qatlamlariga xatarlar va muammolar yuzaga kelganida moliyaviy yordam taqdim etadi. Bu, ayniqsa past daromadli va kambag'al guruhlar uchun muhim, chunki ular uchun sug'urta xizmatlari ko'pincha mavjud emas yoki ularning narxi yuqori bo'ladi. Sug'urta tizimi ijtimoiy himoyaning asosiy mexanizmiga aylanadi.

4. **Investitsiyalarni jalb qilish:** Sug'urta tizimi investitsiyalarni jalb qilish imkoniyatlarini yaratadi. Xalqaro va mahalliy investitsiyalar sug'urta sektori orqali iqtisodiy o'sishga yordam beradi, yangi ish o'rinlarini yaratadi va davlat iqtisodiyotini rivojlantiradi. Bu o'z navbatida aholi daromadlarini diversifikatsiya qilishni osonlashtiradi.

5. **Innovatsion yechimlar va texnologiyalar:** Sug'urta tizimi raqamli texnologiyalar va innovatsion mahsulotlar yordamida rivojlanishi mumkin. Raqamli platformalar va onlayn sug'urta xizmatlari aholiga qulay va arzon xizmatlar taqdim etish imkonini yaratadi. Bu, shuningdek, sug'urta tizimining kengayishiga, aholi orasida sug'urtaga bo'lgan qiziqishni oshirishga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, sug'urta tizimi rivojlanayotgan mamlakatlarda ko'plab imkoniyatlarni taqdim etadi. Rivojlanayotgan bozorlar uchun sug'urta tizimining

samaradorligini oshirish va aholiga xizmatlarni taqdim etish uchun bir qator chora-tadbirlar amalga oshirilishi lozim. Bular orasida, sug'urta xizmatlarining narxini kamaytirish, yangi sug'urta turlarini yaratish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va sug'urta kompaniyalarining ishonchliligini oshirish kabilar mavjud. Raqamli texnologiyalar va mobil ilovalar yordamida sug'urta xizmatlarini arzonlashtirish va aholiga yetkazish jarayonini yanada qulayroq qilish mumkin.

Shuningdek, sug'urta tizimini rivojlantirishda davlatlarning roli ham muhimdir. Hukumatlar sug'urta sohasida tartibga soluvchi normativ huquqiy bazani yaratish, aholiga xavfsizlik va barqarorlikni ta'minlashda ko'maklashish uchun o'zgarishlar kiritishi zarur. Bu, shuningdek, sug'urta xizmatlarini kengaytirish va rivojlantirishda ijtimoiy himoya tizimini kuchaytirishga yordam beradi.

Sug'urta tizimining rivojlanish istiqbollari nafaqat iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, balki ijtimoiy himoyani kuchaytirish, innovatsion yechimlarni amalga oshirish, va xalqaro iqtisodiy integratsiyada yangi imkoniyatlar yaratish imkoniyatlarini ochadi. Rivojlanayotgan mamlakatlar uchun, ayniqsa, sug'urta xizmatlarining mavjudligini oshirish va bu xizmatlarni aholiga yanada arzon va qulay taqdim etish yo'llarini izlash muhimdir.

Bundan tashqari, sug'urta tizimi nafaqat aholi daromadlarini diversifikatsiya qilishda, balki iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlashda ham muhim ahamiyatga ega. Aholi daromadlarining xavf-xatarlardan himoya qilinishi, ijtimoiy himoya va iqtisodiy barqarorlikning kuchayishi, o'z navbatida, milliy iqtisodiyotda raqobatbardoshlikni oshirishga yordam beradi.

Shunday qilib, sug'urta tizimi axoli daromadlarini diversifikatsiya qilishda samarali vosita bo'lib, iqtisodiy o'sish, ijtimoiy himoya va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Sug'urta tizimining rivojlanishi, ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda, aholining farovonligini oshirish va ijtimoiy xavfsizlikni ta'minlashda o'zining ulkan ahamiyatini saqlaydi.

Xulosa:

Ushbu maqola axoli daromadlarini diversifikatsiya qilishda sug'urta tizimining roli, uning samaradorligi va rivojlanish istiqbollari haqida tahlil o'tkazdi.

Sugʻurta tizimi nafaqat iqtisodiy barqarorlikni taʼminlash, balki ijtimoiy himoya tizimini rivojlantirish, innovatsiyalarni qoʻllab-quvvatlash va ijtimoiy kapitalni oshirishda muhim vositadir. Rivojlanayotgan davlatlarda sugʻurta tizimini kengaytirish va aholiga sugʻurta xizmatlarini arzon va sifatli taqdim etish orqali daromadlarning xavf-xatarlardan himoya qilinishini taʼminlash mumkin. Bu oʻz navbatida iqtisodiy oʻsish va ijtimoiy farovonlikni oshirishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. **Akhmedov, A. (2020).** "Sugʻurta tizimi va uning iqtisodiyotdagi oʻrni". *Iqtisodiyot va boshqaruv: nazariy va amaliy masalalar*, 3(2), 15-24.
2. **Davlatov, M. (2021).** "Rivojlanayotgan mamlakatlarda sugʻurta bozorining hozirgi holati". *Xalqaro iqtisodiyot va rivojlanish*, 2(1), 45-56.
3. **Karimov, N. (2022).** "Sugʻurta tizimi va ijtimoiy himoya mexanizmlari". *Ijtimoiy himoya va moliya*, 4(3), 72-84.
4. **Murodov, F. (2023).** "Sugʻurta xizmatlari va ularning xalqaro bozoridagi ahamiyati". *Xalqaro moliya va sugʻurta*, 1(5), 30-42.
5. **Shamsutdinov, R. (2019).** "Axoli daromadlarini diversifikatsiyalashda sugʻurta tizimining roli". *Iqtisodiy tadqiqotlar jurnali*, 7(4), 113-128.
6. **Toshpulatov, Z. (2020).** "Innovatsion texnologiyalar va sugʻurta xizmatlarini raqamlashtirish". *Moliyaviy innovatsiyalar va texnologiyalar*, 1(2), 50-61.
7. **World Bank. (2021).** "Global Insurance Market Report". *World Bank Publications*.
8. **OECD. (2020).** "Insurance and Risk Management in Emerging Economies". *OECD Economic Studies*.
9. **Hassanov, B., & Iskandarov, A. (2022).** "Sugʻurta tizimining rivojlanishi va iqtisodiy integratsiya". *Iqtisodiy oʻsish va integratsiya*, 5(1), 65-78.
10. **Uzbekistan National Insurance Association. (2023).** "2023-yil uchun sugʻurta tarmogʻining rivojlanish prognozi". *Uzbekistan National Insurance Report*.